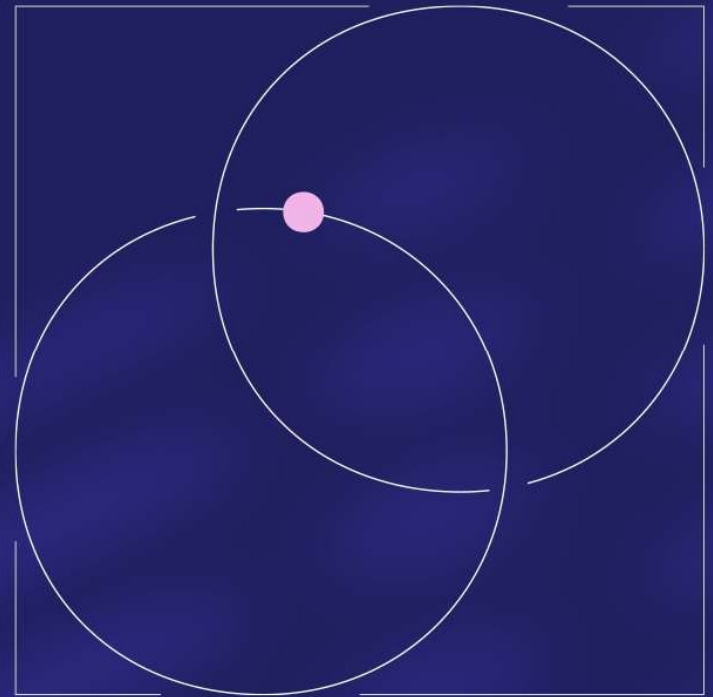

DIACOMET

UNIVERSITY OF TARTU

Töötuba: Eetiline ja vastutustundlik ajakirjandus ning suhtluseetika põhimõtted

Dr. Mari-Liisa Parder
28.08.2026

Co-funded by
the European Union

Investing
in your future

Dr. Mari-Liisa Parder

Minu taustast

- Filosoofia (BA 2008)
- Kommunikatsioonijuhtimine (MA 2011)
- Meedia ja kommunikatsioon (PhD 2020).

Minu uurimisteemad keskenduvad teaduseetikale, dialoogilisele kommunikatsioonile ning noorte ja ühiskonna uurimise eetilistele küsimustele.

Autor: Angelina Pjatkovskaja

Eetikakeskusest

Tartu Ülikooli eetikakeskus asutati 1. juunil 2001 interdistsiplinaarse üksusena filosoofiateaduskonna juures. Alates 1. jaanuarist 2009 on eetikakeskus konsortsium. Eetikakeskuse töös osalevad alates 1. jaanuarist 2016 järgmised ülikooli struktuuriüksused: humanitaarteaduste ja kunstide valdkond, sotsiaalteaduste valdkond, meditsiiniteaduste valdkond ning loodus- ja täppisteaduste valdkond.

Keskusel on nõukogu, kuhu kuuluvad keskuse töös osalevate struktuuriüksuste esindajad ja üliõpilaste esindaja, ning rahvusvaheline kuratoorium.

Mis on teie jaoks usaldusväärsed allikad internetis?

Kust usaldusväärset infot otsite?

Mis neid allikaid iseloomustab?

Usaldusväärsed allikad

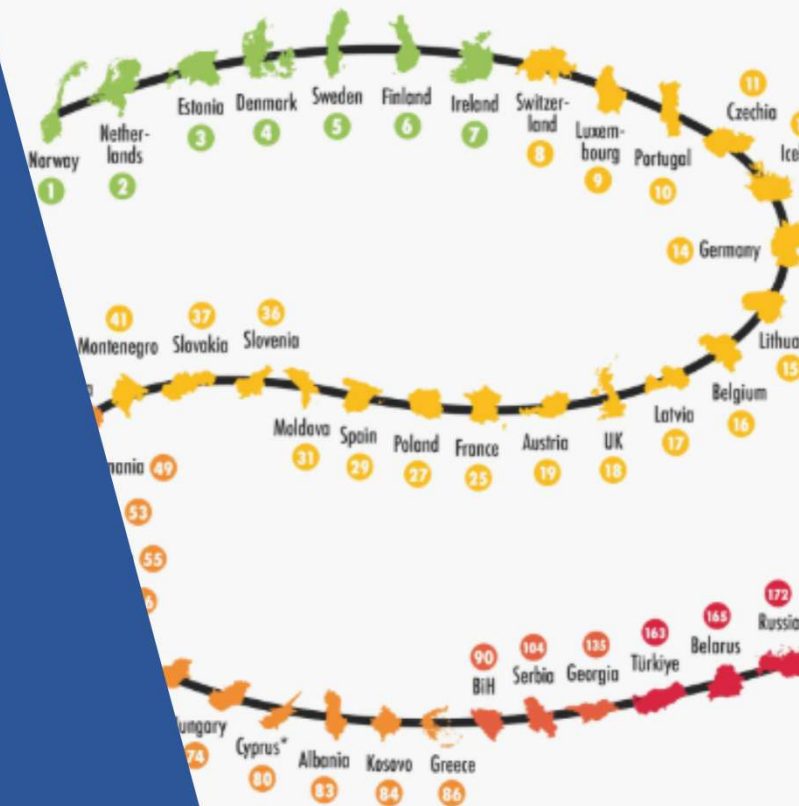
Usaldusväärseid allikaid iseloomustab:

- Autoriteetsus
- Läbipaistvus
- Kontrollitavus
- Järjepidevus

Press freedom in Europe

Global ranking and situation of press freedom, 2026

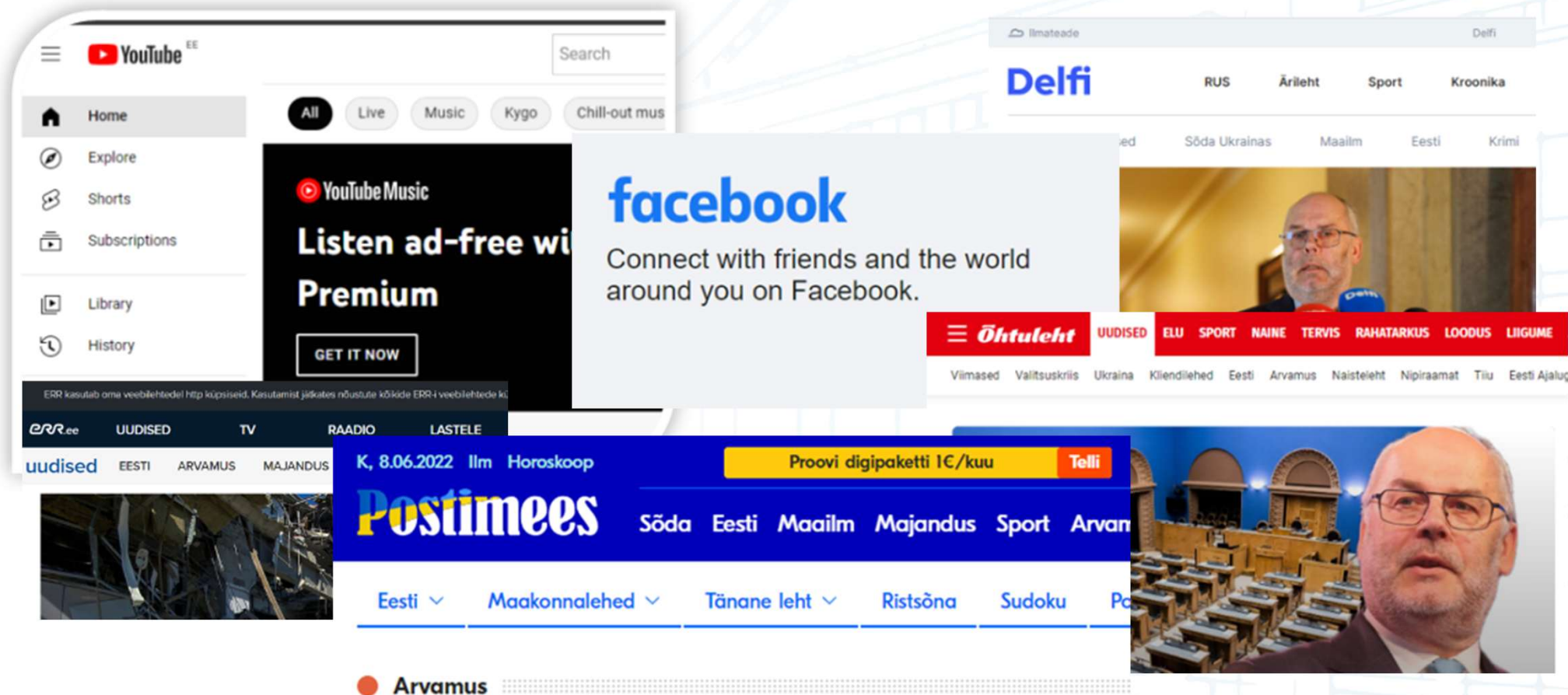
■ Good ■ Satisfactory ■ Problematic ■ Difficult ■ Very serious

82

Source: Reporters Without Borders – 2026 World Press Freedom Index

Mis on ajakirjandus? Mis eristab ajakirjandust ülejäänud meediast?

Mis on meedia ja ajakirjanduse vahe?

Meedia on igasugune info, mis liigub meediakanalite kaudu

- Instagram
- Tiktok
- Facebook
- Youtube
- ETV
-

Mis on meedia ja ajakirjanduse vahe?

Meedia on igasugune info, mis liigub meediakanalite kaudu

Instagram

Tiktok

Facebook

Youtube

ETV

.....

Ajakirjandus on osa meediast:

- Vastutus avalikkuse ees anda tõest ja asjakohast teavet;
- Teenib ühiskonda (avalik huvi)
- Tugineb kontrollitud faktidel (täpsus, tasakaalukus, sõltumatus)
- Varustab kvaliteetse ja usaldusväärse infoga
- Lähtub enesekontrollimehhanismidest

Mis on ajakirjanduse ülesanne?

Anda tõest ja asjakohast teavet ühiskonda puudutavatel teemadel.

- Ühiskonna valvekoer
- Annab sõna kõigile osapooltele
- Sõltumatu ja tasakaalukas
- Lähtub eetikakoodeksist

Kommunikatsiooni, meedia ja ajakirjanduse alusväärtused

Inimväärikus

Autonoomia, sh informatsiooniline
enesemääramisõigus

Väljendusvabadus

Ajakirjandusvabadus

Avalik huvi

Tõde

Õiglus (sh proportsionaalsus)

Avaliku Sõna Nõukogu

MIS ON ASN? | ASN LIIKMED | STATISTIKA | PARASJAG
LAHENDID | EETIKAKOODEKS | KUIDAS ESITADA KAEBUSI
MEEDIAKRIITIKA | IN ENGLISH | PO-RUSSKI

Eesti ajakirjanduseetika koodeks

1. Üldised põhimõtted.

1.1. Demokraatliku ühiskonna toimimise eeltingimus on kom-
ajakirjandus on selle tingimuse saavutamise vahend ja eeldus.

1.2. Ajakirjandus teenib avalikkuse õigust saada tõest, ausat
toimuva kohta. Ajakirjanduse üks peamine kohustus on ühiskonna
ja majandusliku võimu teostamist.

1.3 Vaba ajakirjandust, kui ta täidab kehtivaid õigusakte, ei tohi
takistada info kogumisel ja avaldamisel.

1.4 Ajakirjanik vastutab oma sõnade ja loomingu eest. Ajakirjanik
võib olla selle eest, et ei ilmuks ebatäpne, moonutatud või eksitav.

Ajakirjandus ei tohi oma tegevusega kellelegi tekitada põ-
hustamatut, et avalikkusel on tõesti vaja seda informatsiooni.

Ajakirjandus on poliitilist ja majanduslikku võimu ning avalikkusele olulis-
t. Ajakirjandus avaliku elu tegelastena, kelle tegevuse
on tähelepanu ja kriitika õigustatud. Samuti käsitleb aja-
kirjandus teenivad elatist enda isiku või loomingu eksponeerimiseks.

2. Ajakirjaniku kohustus.

Ajakirjanik ei võta vastu ametikohti, soodustusi, tasu ega
ajakirjanikutööga huvide konflikti ja võivad vähendada

Ajakirjanik, kes edastab rahandus- ja majandusalast info-
ormatsiooni, ei tohi kasutada isiklikes huvides.

Ajakirjanik ei tohi olla kajastatava asutuse või institutsiooni

MIS ROLLI MÄNGIB SIIN DIALOOG?

DIACOMET

VÄÄRTUSED SUHTLUSOLUKORDADES?

- **Hea käitumine suhtlusolukordades** eeldab ühiselt kokkulepitud ja tunnustatud eetilise käitumise põhimõtteid, mis aitavad vältida ühiskonnas üldtunnustatud suhtlusnormide rikkumist, arusaamatusi ja manipuleerivat suhtlemist.
- Demokraatlikus ühiskonnas on oluline edendada dialoogilist suhtluskultuuri.

DIALOOGILISE SUHTLUSE PÕHIMÕTTED

1 INFORMATSIOONILISE ENESEMÄÄRAMISE VALDKOND DIALOOGILISES SUHTLUSES

Valdkond hõlmab inimeste võimet ja võimalust teha suhtlusolukordades teadlikke ja kaalutletud otsuseid, teadlikult määratleda oma privaatsuse piirid, valida infoväli, milles nad soovivad osaleda, ja võtta vastutus jagatava teabe eest. Informatsiooniline enesemääramine tähendab ka võimalust ja õigust kontrollida oma isikuandmete kogumist, korrektsust, kasutamist ja avaldamist. Dialoogilist suhtlust toetab iga inimese autonoomia ja läbimõeldud arusaam inimese enda ja tema lähedaste eraelu piiridest.

2 KVALITEETSE TEABE JA TEABEVAHETUSE VALDKOND DIALOOGILISES SUHTLUSES

Teabe kvaliteet on dialoogilise suhtluse eetika oluline eeltingimus. Kvaliteetne teabevahetus tähendab, et inimesed suhtlevad ausalt, on oma suhtluse kavatsustes läbipaistvad ja jagavad asjakohast teavet parimal võimalikul viisil. Hea dialoogilise suhtluse jaoks ei piisa faktide kontrollimisest, vaid teave tuleb esitada viisil, mis võimaldab seda kriitiliselt hinnata ning kriitiliste küsimuste esitamist. Kvaliteetne teabevahetus ja mõistlikkus aruteludes loob eelduse usalduslikuks dialoogiks.

3 ERIMEELSUSTE JA KONFLIKTSETE SUHTLUSOLUKORDADE VALDKOND DIALOOGILISES SUHTLUSES

Erimeelsused ning nende põhjuste üle arutlemise soodustamine toetab dialoogi nii inimeste vahel, organisatsioonides kui ühiskonnas. Konfliktide korral on oluline mõista, kas ja milline suhtlustõke konflikti põhjustas. Konfliktis suhtlusolukorras on oluline viisakus.

4 VÕRDVÄÄRSUS, VABADUSE JA TURVALISUSE VALDKOND DIALOOGILISES SUHTLUSES

Dialoogilise suhtluse aluseks olevad põhiväärtused on sõnavabadus, inimväärikus, turvalisus, julgus ja konfidentsiaalsus. Turvalisus ei saa eksisteerida julguseta ja vastupidi. Sõnavabadus on õigus omada arvamust ja jagada teavet, samas kui turvalisus dialoogilises ja turvalist suhtlemises tähendab sellist keskkonda, kus kõik osalejad saavad arendada ausat ja takistamatut dialoogi. Turvalisus tagab, et inimesed saavad väljendada mitmekesiseid ja kriitilisi arvamusi, kartmata tagajärgi. Kriitiliste arvamuste väljendamine peab siiski jääma austavaks ega tohi teisi inimesi solvata ega alandada. Teabe jagamisel, mis võib kellelegi kahju tekitada, tuleb säilitada konfidentsiaalsus.

5 AKTIIVSE KUULAMISE JA KAASAMISE VALDKOND DIALOOGILISES SUHTLUSES

Aktiivne kuulamine on dialoogilise suhtluse keskne komponent ja oluline väärtus, kuna see soodustab kaasatust ja vastastikust mõistmist. Asjakohaselt reageerides näitab kuulaja, et tema tähelepanu on vestlusel ja ta mõistab suhtluspartnerit.

6 KONSTRUKTIIVSE TAGASISIDE VALDKOND

Üks põhjus, miks dialoogiline suhtlemine õppeprotsessides, juhtimispraktikates või inimestevahelistes suhetes ebaõnnestub, võib olla asjakohatu, liialdatud või negatiivse tagasiside andmine või saamine. Dialoogilisel kommunikatsioonil põhinev tagasiside sisaldab: eelnevalt sõlmitud kokkuleppeid tagasiside eesmärkide, viisi, aja ja koha osas; aktiivset kuulamist, vastastikust austust. Selline tagasiside vastab ennekõike küsimusele: kuidas edasi?

I INFORMATSIOONILINE ENESEMÄÄRAMINE

Valdkond käsitleb inimese õigust ja oskust otsustada:

- kellega ja kuidas suhelda;
- millist teavet enda kohta jagada;
- millistes infokeskkondades osaleda;
- kus asuvad tema ja ta lähedaste eraelu piirid.

Inimesel on õigus kontrollida, milliseid isikuandmeid tema kohta kogutakse, kas need on õiged ning kuidas neid kasutatakse ja avaldatakse.

Samal ajal vastutab inimene ka ise selle eest, millist teavet ta teistega jagab. Teadlikud privaatsuspiirid ja teiste inimeste iseseisvuse austamine toetavad avatud ning lugupidavat suhtlust.

II KVALITEETNE TEAVE JA TEABEVAHETUS

Teabe kvaliteet on hea ja eetilise suhtluse alus. See tähendab, et inimesed:

- suhtlevad ausalt;
- selgitavad oma kavatsusi;
- jagavad olulist ja kontrollitud teavet;
- väärtustavad teavet, mis on tõene;
- esitavad teavet selgelt ja arusaadavalt.

Ainult faktide kontrollimisest ei piisa. Teave peab olema esitatud nii, et seda saaks kriitiliselt hinnata ja selle kohta küsimusi esitada. Võimalikke manipulatsioone märgatakse ja nende kasutamist suhtlusolukordades taunitakse. Kvaliteetne teave ja mõistlik arutelu aitavad luua usaldusliku dialoogi.

III ERIMEELSUSED JA KONFLIKTID

- Erimeelsused on suhtlemise loomulik osa. Nende põhjustest rääkimine aitab parandada suhtlust inimeste vahel, organisatsioonides ja ühiskonnas.
- Konflikti korral tuleks välja selgitada, mis seda põhjustas ja kas probleem tekkis mõne suhtlustõkke, näiteks vääritimõistmise, ebaselge sõnumi või kuulamata jätmise tõttu.
- Ka keerulises või konfliktises suhtlusolukorras tuleb jääda viisakaks ja suhtuda teistesse lugupidavalt.

IV VÕRDVÄÄRSUS, VABADUS JA TURVALISUS

- Hea dialoog saab toimida kui inimestel on võrdväärne juurdepääs teabele ja võimalus oma arvamust vabalt väljendada, tagajärgi kartmata.
- Turvalises suhtluskeskkonnas saavad kõik osalejad rääkida ausalt ning avaldada erinevaid ja kriitilisi arvamusi, kartmata halbu tagajärgi.
- Inimestel, kellel on suhtlusolukorras enam võimu, on suurem vastutus loomaks olukorda, et kõik asjassepuutuvad inimesed oleksid kuulatud ja nad saaksid kaasa rääkida.
- Ka kriitikat tuleb väljendada lugupidavalt, kedagi solvamata või alandamata. Tundlikku teavet, mille avaldamine võib kellelegi kahju tekitada, peab hoidma konfidentsiaalsena.

V AKTIIVNE KUULAMINE JA KAASAMINE

- Aktiivne kuulamine tähendab, et kuulaja keskendub vestlusele ja püüab kõnelejat mõista. Ta näitab oma tähelepanu sobivate küsimuste, vastuste ja kehakeelega.
- Aktiivne kuulamine aitab kõigil vestluses osaleda ning toetab üksteise mõistmist.

VI KONSTRUKTIIVNE TAGASISIDE

Suhtlus võib ebaõnnestuda, kui tagasiside on ebasobiv, liialdatud või liiga negatiivne.

- Konstruktiivse tagasiside puhul lepitakse eelnevalt kokku:
- miks tagasisidet antakse;
- kuidas seda antakse;
- millal ja kus seda tehakse.

Tagasiside andmisel ja vastuvõtmisel on olulised aktiivne kuulamine ning vastastikune austus. Hea tagasiside ei keskendu ainult vigadele, vaid aitab vastata küsimusele: **kuidas edasi?**

LAUAMÄNG „DIALOOGILABOR“

^ Lauamäng „Dialoogilabor“

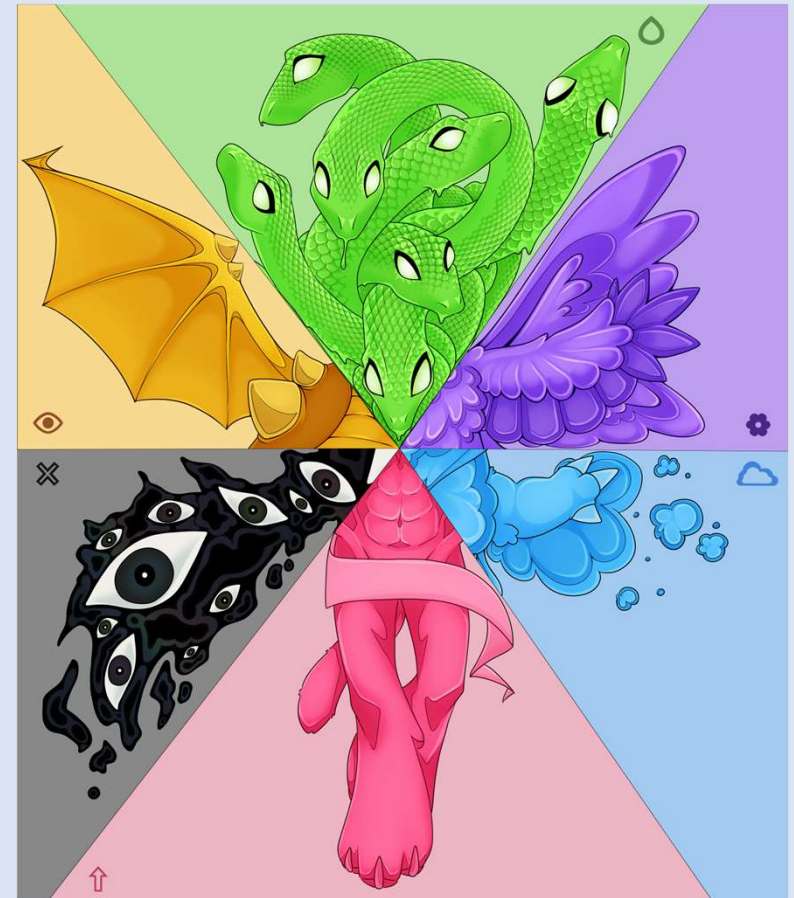

Laadi sobivad materjalid ja alusta mängu

Lauamäng „Dialoogilabor“ on arutelumäng, mis on loodud kasutamiseks rühmades, koolitustel ja töötubades.

Lauamäng on praktiline tööriist haridusasutustele, organisatsioonidele ja kogukondadele, kes soovivad arendada dialoogilist ja vastutustundlikku suhtluskultuuri.

DIACOMET

MÄNGU „DIALOOGILABOR“ EESMÄRK

- Harjutada dialoogilise kommunikatsioonieetika juhtumite lahendamist eri vaatepunktidest.
 - Ajakirjanikud ja kommunikatsiooniekspertid
 - Organisatsioonide esindajad ja juhid
 - Kõrgharidusasutuses toimetavad inimesed (sh tudengid)
 - Koolides toimetavad inimesed (sh õpilased)

MÄNGU ELEMENDID

- Juhtumiraamatud – igale mängijale üks
 - Erinevate valikutega lood
 - Igal lool on kaks perspektiivi – läbi tuleb mängida mõlemad perspektiivid
- Avataritükid 6 erinevas värvis
 - Üks komplekt lauale
- Otsusetäringute komplekt - igale mängijale
 - Ühele mängijale saab kätte 6 täringut

MÄNGU MÄNGIMINE

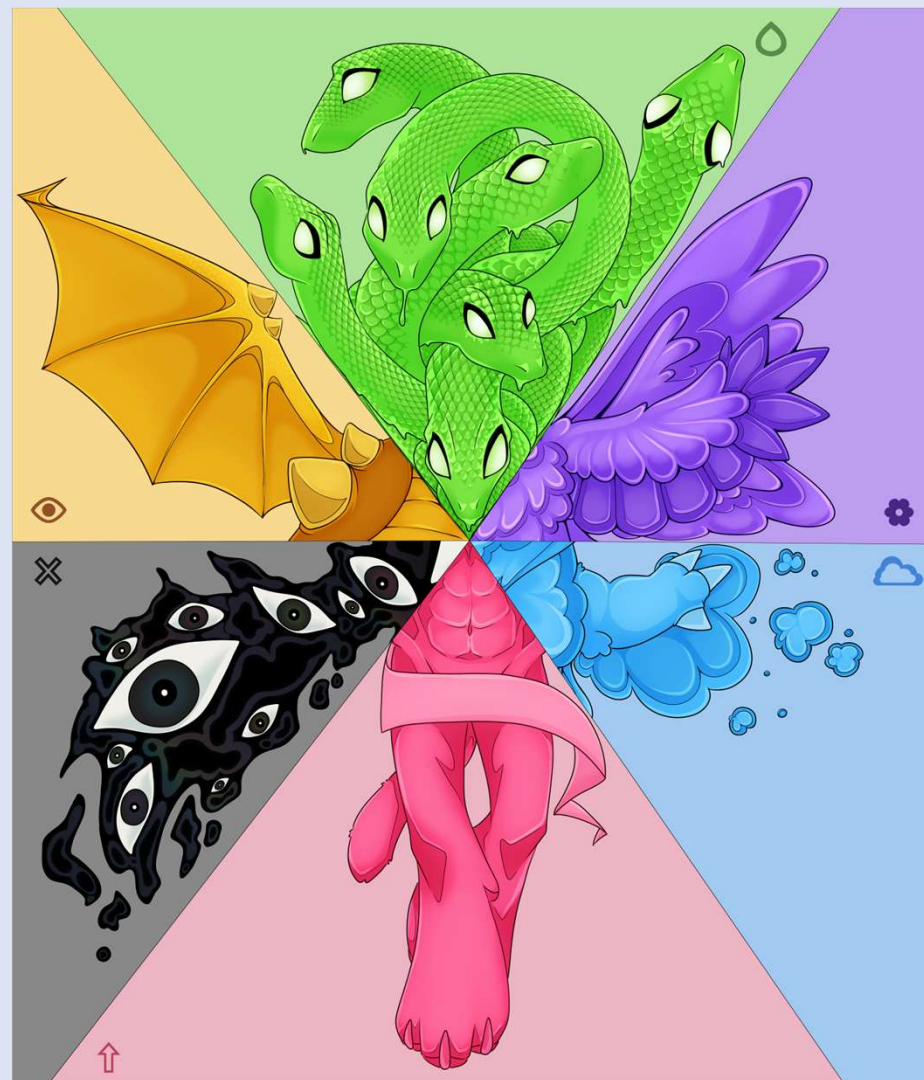
- Loe lugu läbi ja mõtle, millise valiku sa teeksid.
- Kui oled otsuse teinud, aseta otsusele vastavat värvi täring lauale (ära teistele veel näita).
- Kui kõik mängijad grupis on oma valiku teinud, paljastavad kõik oma esialgse valiku.
- Iga mängija põhjendab, miks ta selle valiku tegi. NB! Põhjenduste kuulamine on tähtis.
- Järgneb arutelu, mille eesmärk on jõuda konsensussele, kuidas grupp selles olukorras käituks.
- Kui konsensus saavutatakse, valitakse otsusele vastavat värvi avataritükk ja asetatakse lauale.
- Kui konsensust ei saavutata, asetatakse lauale hall tükk.

DIACOMET

MÄNGU LÕPETAMINE

- Kui 6 lugu on läbi arutatud ja kõik avataritükid on paigutatud, vaadake valmis avatari.
- Määrake, milline värv või värvid avataris domineerivad.
- Tutvuge iga eetilise tüübi kirjeldusega, et tulemuse üle järele mõelda (raamatu lõpus).

DIACOMET

ERINEVATE VÄRVIDE TÄHENDUS

- Värvid kujutavad eetilisi perspektiive:

TUMEROOSA – Põhimõtetest lähtuv suhtleja

ORANŽ – Suure grupi kasust või avalikkuse huvist lähtuv suhtleja

SININE – Enesekeskne suhtleja

ROHELINE – Suhetele orienteeritud suhtleja

LILLA – Hoolitsuseetikast lähtuv suhtleja

VEEBIMÄNG „DIALOOGILABOR“

DIACOMET

EE

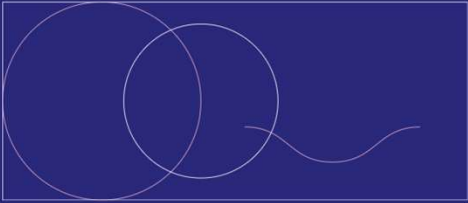
DIACOMET_{FORUM}
HAVE MORE TO SAY? DISCUSS IT HERE!

Dialogi labor

Mängu eesmärk on õppida märkama suhtlemise eetilisi aspekte igapäevaelus.

Mängu keskmes on olukord, kus on eetiline suhtlemisvalik. Iga olukord on kirjeldatud kahe inimese vaatenurgast. Mängijale on antud erinevad lahendused. Millise valiku teeksite? Milline eetilise otsuste tegemise tüüp sobib rohkem teie valikutega mängus? Teie valikud mängus loovad teie Avatari – milline värv on domineeriv?

ALUSTA MÄNGU

DIACOMET

TÖÖRIISTAKASTI SISU

- Hea suhtluse põhimõtted
- Veebimäng „Dialogilabor“ – üksi mängijale
- Lauamäng „Dialogilabor“ – grupiga mängijatele

Lõpetuseks 8 soovitus inforuumis toimetamiseks

1. Jälgi oma emotsioone
2. Tarbi infot mõõdukalt
3. Hea küberhügieen on oluline
4. Küsi allikaid ja kontrolli neid
5. Ära jaga jama (ja ära reageeri sellele)
6. Treeni oma kriitilist meelt
7. Hari ennast
8. Keskendu ühisosale ja dialoogile

The image is a horizontal composition. The left half features a blue-tinted photograph of a series of classical columns, likely Corinthian, receding into the distance. The right half is a solid, dark blue background. The word "DIACOMET" is centered across the boundary between the two halves.

DIACOMET